

2. při vzpouře a odboji má stanné právo místo v době válečné, když odbojné projevy již vyvolaly nebezpečné smýšlení neb ochotu k vzepření se (§ 161), zvláště i tehdá, když odbojníci se v době válečné proti představenému zachovali způsobem prudkým neb hrozivým, neb když na něho ruku vložili (§ 167, 163, 164), konečně když odbojníci po vyhození právem stanným v odporu pokračují (§ 168);

3. při vojenském zločinu zbabělosti může při okamžitém velkém nebezpečí zločinec na místě býti popraven aneb okamžitý výkon toho nařízen (§ 255);

4. při spurnosti naproti představeným;

5. při nedovoleném kořistění (§ 264);

6. při nedovoleném verbování za doby válečné, byl-li pachatel během války dopaden (§ 307);

7. při svádění neb napomahání k porušení vojenských povinností má po případě řízení stanného práva místa, byvši dříve prohlášeno, by se zabránilo vzmáhání se takových zločinů (§ 317);

8. při vyzvědačství, byl-li pachatel dopaden při činu neb za války (§ 322);

9. při vzbouření, má-li se mu přítrž učiniti (§ 350);

10. při plenu (§ 499).

Právo tiskové viz Tisk.

Právo trestní.

I. Pojem.

1. V objektivním smyslu rozumíme právem trestním souhrn zákonných předpisů, jež ohrožují trestem veřejným (t. j. od soudu trestním rozsudkem uloženým) spáchání neb opomenutí určitých činů.

2. V subjektivním smyslu je právo trestní právo státu, o trestní zákon se opírající, tresty ukládati.

3. Právo trestní je též nauka o trestním zákoně, t. j. vylíčení všeobecných zásad a vyložení pojmu jednotlivých deliktů. Filosofickoprávní bádání, jež jsou základem této nauky, o důvodu a účelu trestu vůbec zahrnují se pod pojem trestních teorií.

II. Omezení práva trestního.

Předkem lišiti sluší právo trestní v objektivním smyslu (t. zv. trestní právo materialní) od řádu trestního (t. zv. formálního práva trestního) (viz čl. Řízení trestní). Zákon trestní vytýká podmínky, za kterých vzchází státu nárok trestní proti určité osobě z její zodpovědnosti za určité jednání zákonu trestnímu se přičítí. Jsou-li zde tyto podmínky v určitém případě, je-li tudíž nárok trestní oprávněn, to zjišťují v dnešním státě právním soudové; je-li do jisté míry odůvodněna domněnka, že shora zmíněné podmínky zde jsou, přivádí stát sám onu zodpovědnost k platnosti před soudy (právo trestní žalobní), by v předepsaném řízení (trestní řád) zkoumány byly důvody oné domněnky (obžaloba) a bylo vysloveno, zda přísluší státu trestní právo (v subj. smyslu) proti určité osobě čili nic. Z řečeného plyne, že hmotné a formální právo trestní jsou v jistém vnitřním vztahu, ač se jinak zásadně různí; to jeví se zejména v tom, že splývají spolu na poli hmotného práva procesního, které uprostřed mezi nimi leží. Toto společné pole zahrnuje totiž právo hmotné, které se k dějům procesním pojí a upraveno je dílem zákonem trestním (na př. § 530), dílem trestním řádem (na př. §§ 46, 57 etc. týkající se ztráty trestního

žalobního práva). Přísně se rozeznává právo trestní obecné a zvláštní, kteréžto spadá v obor práva správního nebo disciplinárního. Všecka tato práva trestní nevyhrožují trestem veřejným, poněvadž trest zde ukládá ne soud, nýbrž státní nebo samosprávný úřad správní, korporace atd., neb sice soud, však ne na základě obecného trestního zákona a ne trestním rozsudkem (na př. tresty pořádkové při hlavním přelíčení).

Z různých správních trestních práv sluší zejména vytknouti:

1. Policejní právo trestní: Toto blíží se obsahem té části obecného zákona trestního, která jedná o přestupcích (viz dole). I v dějinách došel poměr tento potud výrazu, že delikty, které kdysi podléhaly policejní pravomoci, později byly zařaděny do trestního zákona a naopak. Dle dnešního stavu rakouského zákonodárství vztahuje se policejní právo trestní na všechny delikty, které nejsou obsaženy v obecném zákoně trestním a o kterých nerozhodují soudy (pokud se týče určité jiné úřady správní).

2. Zejména zmíniti se sluší o trestním právu policie polní a lesní (viz čl. Policie polní a čl. Lesy), jež z části tak značně blíží se právu trestnímu, že při určitých deliktech (na př. krádeži) je těžko přesnou hranici stanoviti mezi činem trestním a pouhým pychem polním (rozh. kas. s. sb. č. 1420).

3. Ostatní správní právo trestní, nehledě k policejnímu právu trestnímu, obsahuje nepřehlednou řadu předpisů, z nichž jako větší kodifikace uvéstí sluší: Důchodkové trestní právo, které jsouc zvláštním zákonem upraveno, tresce přestupky proti řádu celnímu a monopolnímu, jakož i trestní právo daňové, poplatkové a živnostenské, o němž příslušné zákony zvláštní předpisy obsahují.

4. Co se posléz týče disciplinárního práva trestního, vyplňuje rovněž velmi rozsáhlý obor, ježto se s ním všude tam setkáváme, kde pozůstává poměr služební mezi veřejnými úřady (státními, zemskými, obecními, kostelními, školními atd.) a jednotlivými osobami. Disciplinární právo trestní je naprosto neodvislým od trestního práva, ba konkuruje s ním, jde-li o delikty obecného práva trestního buď tím, že se následky trestního rozsudku nálezem disciplinárním zostřují aneb tím, že samostatně nastupuje v případě rozsudku osvobozujícího.

III. Prameny rakouského práva trestního.

Sem náleží obecný zákon trestní ze dne 22. května 1852 a celá řada zákonů dřívějších a pozdějších, jež všechny na tomto místě vypočítati je nemožno (nejdůležitější jsou níže uvedeny). Ježto trestní zákonodárství přísluší dle ústavy říšské radě, mohou všechny zákony o obecném právu trestním býti jen zákony říšskými, buď že obor práva trestního přímo upravují neb sice jiné obory pořádají, avšak při tom jednotlivým předpisům ochranu práva trestního poskytují. Kromě toho mohou býti prameny práva trestního vedle zákonů říšských i zákony zemské a nařízení a sice potud, pokud se zákon trestní předpisů takových dovolává t. j. přestoupení jich do podstaty určitého deliktu pojímá. To se děje, poněvadž nařízení taková častých změn doznávají, obyčejně jen zcela povšechně: tak na př. §§ 335, 365 a j. (osnova tr. z. vl. př. §§ 414, 418 a j.). K pramenům práva trestního patří i celá řada jednotlivých zákonů, jež buď jednájí o předmětech výhradně do oboru práva trestního spadajících aneb zabezpečují trestně-právní ochranu předpisům jimi v jiných oborech vytčeným.

Nejdůležitějšími z těchto zákonů jsou, nehledě k novele ze dne 15. listopadu 1867 č. 131 ř. z. (o následcích trestního odsouzení) a čl. V. novely ze dne 17. prosince 1862 č. 8 ř. z. (o deliktech ze zmocnění), čl. III. a IV. téhož zák. o rozšíření § 300 tr. z. na další politické přečiny, dále tiskový zákon ze dne 17. prosince 1862, jenž obsahuje v 3. oddílu předpisy výhradně trestně právní, jež však, pokud se týče kauce a jejího propadnutí, opětně byly zrušeny; zákon o zbraních (pat. ze dne 24. října 1852 č. 223 ř. z.), zákony k ochraně osobní svobody a domácího práva ze dne 27. října 1862 č. 87 a 88 ř. z. a listovního tajemství ze dne 6. dubna 1870 č. 42 ř. z.; zákon spolkový ze dne 15. listopadu 1867 č. 134 ř. z.; zákon o právu shromažďovacím z téhož dne č. 135 ř. z.; zákon o právu koaličním ze dne 7. dubna 1870 č. 43 ř. z.; zákon o lichvě ze dne 28. května 1881 č. 47 ř. z.; zákon proti osobám práce se štítícím a tulákům ze dne 10. května 1873 č. 108 ř. z.; zákony ze dne 24. května 1885 č. 89 a 90 ř. z. obsahující předpisy o přípustnosti odevzdání do donucovací pracovny a polepšovny; zákony o zabránění a potlačení nemoci zvířecích a dobytčího moru ze dne 29. února 1880 č. 35 a 37 ř. z.; zákon o třaskavinách ze dne 27. května 1885 č. 134 ř. z.; zákon o maření exekuce ze dne 25. května 1883 č. 78 ř. z.; zákon o ochraně známek ze dne 6. ledna 1890 č. 19 ř. z. zákony ze dne 11. dubna 1889 č. 41 ř. z. a ze dne 28. července 1890 č. 137 ř. z. o trestních činech branců a j.

IV. Dějiny.

Prvním předchůdcem platného práva trestního, co vlastního práva trestního dědičným zemím německorakouským společného, byl kriminální řád vydaný císařovnou Marií Theresií 31. prosince 1768 (t. zv. Theresiana). Účelem jeho bylo zavést na místě rozmanitých zákonů trestních, tehdejších v jednotlivých německých zemích dědičných platných, právo jednotné. Dle posavadního zvyku jednala Theresiana, jak o materiálním právu trestním, tak i o právu procesním (o tomto a jeho nástupcích viz čl. Řízení trestní). Theresiana vyznačuje se tím, že podržela zostřený trest smrti a mimořádné tresty (libovůli soudce přenechané). Ostatní tresty jsou: vězení dočasné neb doživotní, pranýř, bičování, vypálení znamení, veřejná práce v káznicích s posty. Zločiny dělí se dle poškozeného předmětu ve veřejné a soukromé. Ony trestány jsou trestem veřejným, tyto poskytovaly poškozenému nárok na odškodnění a dostiučnění. Dle stupně dělí se zločiny na velmi těžké (trestané zostřeným trestem smrti), těžké (ohrožené jednoduchým trestem smrti neb doživotním trestem na svobodě) a lehčí. Avšak zákon tento dlouho neplatil. Již 13. ledna 1787 vydal Josef II. nový zákon trestní, jenž měl míti platnost výlučnou. Procesní právo zde obsaženo nebylo, nýbrž vydán byl v následujícím roce všeobecný kriminální řád samostatně. Josefinský trestní zákon zrušil trest smrti co pravidelný způsob trestu, zavedl však tuhé tresty (zejména přikování). Též tělesné trestání, pranýř, konfiskace majetku byly podrženy. Zmínky zasluhuje, že promlčení bylo odstraněno a že soudci bylo zákonem výslovně zakázáno užívati obdoby. Trestní činy jsou dle stupně buď kriminálními zločiny neb jen zločiny politickými. Tyto trestají se vězením, tělesnými tresty neb postavením na místo hanby. Mnohé činy v Teresianě co těžké zločiny označené náležejí nyní jen mezi delikty lehčí (na př. cizoložství), jiné jsou zcela odstraněny (na př. čarodějství). Patentem ze dne 2. ledna 1795 byl opět

trest smrti zaveden. Josefinský trestní zákon i jinými předpisy právě citovaného patentu změněný byl znova přepracován a tato osnova komissím v různých zemích k tomu konci zřízeným ke zkoumání odevzdána, a v západní Haliči, kde zavedení nového trestního zákona bylo dávno citěnou potřebou, ihned patentem ze dne 17. června 1796 co západohaličský trestní zákon zavedena. V tomto zákoně setkáváme se již s dělením deliktů ve tři skupiny. Rozeznávají se totiž dle těžkosti činu trestního: kriminální zločiny, civilní zločiny a přestupky nařízení policejních a jiných. Zmíněný návrh byl potom na základě nabytých zkušeností a došlých posudků znaleckých opětně přepracován a patentem ze dne 3. září 1803 co zákon o zločinech a těžkých policejních přestupcích vyhlášen. Platnosti nabyt 1. lednem 1804. Jedná opět jak o právu materiálním tak i o právu procesním a sice tak, že v I. díle 1 oddělení jedná o zločinech a jich trestání a v 2. oddělení o právním řízení o zločinech; rovněž jedná II. díl ve dvou odděleních o těžkých policejních přestupcích a o řízení o nich, které však přísluší úřadům politickým. Zákon klade zvláštní váhu na zmíněné rozeznávání mezi zločiny a těžkými policejními přestupky a na přesné ohraničení jednotlivých druhů zločinů, avšak princip ohledně prv dotčeného rozeznávání přesně proveden není. Vedle kulpósních činů trestních počítají se i dolosní jen k těžkým přestupkům policejním, nehodí-li se ke kriminálnímu řízení vzhledem k povaze předmětu, k povaze osoby pachatelovy nebo vzhledem k povaze sběhlých okolností. Trest smrti je opět pravidelným způsobem trestu, avšak obmezen jen na ty zločiny, které jen s plnou rozvahou spáchány býti mohou a které vzhledem ku svému nebezpečnému vlivu na veřejnou a soukromou bezpečnost nutí správu veřejnou k této přísnosti. Promlčení je opět zavedeno (dokonce s účinkem zpětným), konfiskace statků odstraněna a soudům právo dáno, způsob trestu s ohledem na nevinnou rodinu zločincovu změnití. I. díl zákonníka jedná v úvodu a v 5 hlavách o zásadách všeobecných, ve 20 hlavách o jednotlivých druzích zločinů a v posledních dvou hlavách obsahuje předpisy o nadržování a zániku zločinů. Jednotlivé skutkové povahy zločinů souhlasí namnoze doslovně s právem platným, ač i s podstatnými odchýlkami se shledáváme. Tak na př. chybí v tr. z. z r. 1803 (nehledě k těm deliktům, které tehdá z důvodů státoprávních byly vyloučeny) zločiny vydírání, nakládání s člověkem jako s otrokem a urážka členů císařského domu atd. Naproti tomu pokládá tr. z. z r. 1803 za zločin navrácení se toho, kdo pro zločin byl vypovězen ze státu, čin to, který se tresce pranýřem a žalářem. Značný počet novel vydaných po roce 1803 zavdával podnět ku opětnému spořádání látky. Zeiller předložil osnovu, která však k nové kodifikaci nevedla. Když po událostech r. 1848 nastala reakce a byly stanoveny kabinetním listem ze dne 31. prosince 1852 zásady pro organické zákonodárství říšské, bylo též usneseno zavést jednotné právo trestní pro celý obvod říše (tedy i pro Uhry a země sousední, které měly posud samostatné právo trestní). Za tím účelem bylo uspořádáno nové vydání tr. z. z roku 1803 s patřičným zřetelem k posavadnímu zákonodárství a prohlášeno bylo pat. ze dne 27. května 1852 co všeobecný trestní zákon pro celý obvod říše. Tento zákon s pozdějšími novelami tvoří naše dnešní právo, platí však mimo země v říšské radě zastoupené jen v Chorvátsku a Slavonii. V Uhrách, kde se ho následkem nedostatku vlastního trestního zákona skutečně užívalo, avšak co zákon

uznán nebyl, byl usnesením konference kuriální formálně platnosti zbaven. Nahraditi tento trestní zákon, který dle řečeného kořeny svými sahá ještě do předešlého století, zákonem moderním, je úkolem, na němž bohužel marně pracují již déle než 3 desetiletí síly nejlepší, takže zdá se, že přetrva i toto století. Bližší o tom, jakož i o osnovách viz odst. VII.

V. Soustava trestního zákona z 1852.

Tr. z. jedná jen o materiálním právu s vyloučením práva procesního. Jak již shora bylo řečeno, je zákon náš jak ve příčině všeobecných pravidel, tak i pojmů deliktových namnoze zastaralým a v odporu s naším nynějším citem právním. To týče se zejména pojmání momentu viny, následků odsouzení (ač v tomto směru novelou poněkud náprava zjednána byla), soustavy trestů, jakož i určení a vřadění mnohých pojmů zločinů (na př. zločinů pod pojem podvodu shrnutých), jež v praxi začasť k velmi násilným výkladům a fikcím vedou. Zvláště politické zločiny a přečiny jsou namnoze tak široce pojaty, že jsou nebezpečny občanské svobodě; i tresty jsou příliš kruty, a nejpřirozenější rozeznávání mezi pohnutkami nečestnými a ne nečestnými a tresty jim přiměřenými chybí naprosto. Naproti tomu vyznamenává se zákon velkou přehledností, přesnou, stručnou a snadno srozumitelnou dikcí, předností to, jichž zajisté i mnohý dnešní zákon postrádá. Mimořádné právo zmírňovací soudci propůjčené smiřuje nás s krutými tresty, jimiž se vyhrožuje; pochopitelno tudíž, ač ne ospravedlněno, že dána přednost od mnohých zákonů tomuto před poslední osnovou zák. tr. Zákon spočívá na rozdělení činů trestních ve zločiny, přečiny a přestupky a probírá látku ve 2 dílech (532 §§), z nichž první jedná o zločinech, druhý pak o přečinech a přestupcích. Každý díl obsahuje na začátku a na konci zásady všeobecné, uprostřed pak definice jednotlivých deliktů. Důvodem zmíněného rozdělení je dle zákona (§§ 1 a 238) zlý úmysl, který je při zločinech nutným, při ostatních 2 skupinách deliktů však býti nemusí. Však tento důvod rozdělení udržeti se nedá a namnoze i v zákoně samém je opuštěn. Důvodem rozdělení je spíše způsob trestu. Tím je pro zločiny trest smrti a žaláře, pro přečiny a přestupky vězení, tresty peněžité a ztráta živností neb oprávnění.

Dle osnovy tr. z. z r. 1891 (§ 1) jsou činy, jež jsou ohroženy vězením víc jak pětiletým nebo káznicí neb smrtí zločiny, činy ohrožené pokutou přes 300 zl. neb vězením do 5 let přečiny a činy ohrožené vazbou neb pokutou do 300 zl. přestupky. Zák. tr. dělí dále zločiny na zločiny směřující proti státu a proti jednotlivým osobám, avšak nezachovává dále rozdělení toto. Jednotlivé zločiny dělí se opět dle poškozeného statku právního v jednotlivé skupiny, jež rovněž nejsou šťastně voleny. Tak uvádí se několik skupin co veřejné násilí, ačkoliv při jedněch není nutným moment veřejnosti (na př. zlomyslné poškození cizího majetku § 85), při jiných opět moment násilí (na př. zlomyslná jednání neb opomenutí za okolností zvláště nebezpečných, § 87). Co se týče přečinů a přestupků, nevytýká zákon žádného zásadního rozdílu mezi nimi, nýbrž při každém jednotlivém deliktu stanoví, je-li přečinem či přestupkem. Všecky přečiny a přestupky dělí se dle poškozeného statku právního na činy trestné proti veřejné bezpečnosti, bezpečnosti jednotlivců a proti mravnosti. Každá z těchto skupin dělí se opět v pododdělení.

Osnova tr. z. jedná v II. díle (I. díl obsahuje zásady všeobecné) o zločinech a přečinech, v III. díle o přestupcích. Rozdělení všech tří skupin řídí se dle poškozeného statku právního a bývá dosti důsledně zachovááno. Individualisování jednotlivých deliktů zvláštními označeními a nadpisy bylo vynecháno, což však schvalovati nelze, ježto tím stěžuje se obecná srozumitelnost, jíž hlavně při tr. z. zvláště jest si přáti.

Soustava trestů v platném právu tr. je velmi jednoduchá a přehledná. Neurčité tresty přicházejí jen zcela výjimečně při zvláštních poměrech (na př. v poměru domácím § 525). Dočasné tresty na svobodě (jednoduchý a těžký žalář, jednoduché a tuhé vězení) jsou všude pevnými sazbami trestními stanoveny s vytčením míry nejvyšší a nejnižší (na př. žalář ukládá se jen v sazbách od 6 měsíců do roka, od roka do 5 let, od 5 do 10 let atd.). Takových sazeb trestních vytkl zákon tr. málo, avšak přece s nimi všude vystačí, ježto na těžší čin trestní ukládá vyšší sazbu trestní neb soudci na výběr dává více takových sazeb nebo lehký a těžší způsob trestu (na př. jednoduchý a těžký žalář). Vymezení trestu v mezích u každého deliktu vytčených řídí se okolnostmi polehčujícími a přitěžujícími. Těchto rozeznává zákon dvojí druh: všeobecné, jež naskytnouti se mohou při každém činu trestním (na př. polehčující: nouze, přitěžující: opětování činu) a zvláštní, k nimž totiž jen právě při dotyčném deliktu zřetel vzíti lze (na př. poškození při loupeži (159), okolnost, že falšování mincí bylo lze snadno poznati (§ 119). Více trestních prostředků pro týž delikt (trest na svobodě a tresty peněžité) ukládá zákon zpravidla jen alternativně, ne však kumulativně. Výjimky z této zásady jsou nečetné (na př. podporování sběha §§ 220 a 221). V novějších zákonech objevuje se takováto kumulace častěji, na př. v zákoně o lichvě. Od této kumulace více trestů lišiti sluší: tresty vedlejší, zostření trestu a jisté následky odsouzení samy sebou nastávající. Zostření trestu připouští se jen při trestech na svobodě a záleží v postech, osamělém uzavření ve tmavé komůrce atd. Trest smrti a doživotního žaláře zostřen býti nemůže. Tresty vedlejší lze spojit s každým trestem hlavním a dotýkají se začasné odsouzeného citelněji než tresty hlavní (na př. ztráta živnosti, propadnutí zboží). Konfiskace majetku zákon nezná. Co se týče následků odsouzení, změnila podstatně novela ze dne 15. listopadu 1867 č. 131 ř. z. předpisy tr. z., vyslovivši zásadu v dnešním právu tr. všeobecně uznanou, že nemá trestní odsouzení míti vlivu na občanskou způsobilost k činům, a připustivši dále následky odsouzení (ztráta veřejných úřadů, akademických hodností, práva volebního, šlechtictví) jen při zločinech a jistých deliktech majetkových a obmezivši (dříve doživotní) trvání nezpůsobilosti k opětovnému dosažení t. zv. čestných práv při zločinech zneuctívajících na dobu trestu, při deliktech ostatních na určitou dobu. Je-li někdo odsouzen pro více deliktů, potrestán budiž dle toho, na který je položen nejtěžší trest, ostatní pak delikty pokládají se za okolnosti přitěžující (t. zv. zásada zvýšení trestu) (§ 34 tr. z.).

Značný význam má pro platné právo tr. mimořádné právo zmírňovací soudci propůjčené, tr. ř. modifikované, jež soudu dovoluje, by při dočasném trestu na svobodě (až do 5 let žaláře), jak trest pod zákonné minimum snížil, tak i způsob trestu zmírnil (§§ 54, 55 tr. z.). Toto právo zmírňovací připouští zákon sice jen co výjimku, avšak tvrdost trestních ustanovení vedla praxis k tomu, by výjimku tuto v pravidlo přeměnila.

Docela jiná je soustava trestů v osnově tr. z. Tresty jsou: trest smrti, káznice, vězení, státní vězení, vazba a tresty peněžité. Tresty tyto jsou vzhledem k pohnutkám pachatelovým zneuctívající a nezneuctívající. K oněm náleží trest smrti a káznice, kdežto vězení státní není nikdy zneuctívající. Vězení je neutrálním trestem středním. V hlavních rysech je poměr tento: Při jistých deliktech ukládá se káznice a vězení alternativně. Na trest káznice budiž nalezeno, když čin trestní byl spáchán z opovržlivého smýšlení. Dále lze nalézt na trest státního vězení místo vězení, jsou-li čin a pachatel výjimky takové hodni (§ 16 a 17 osn.). Zmíněné rozeznávání jeví vliv i ohledně stenčení práv občanských. S odsouzením k trestu smrti neb káznice je tento trest vedlejší již po zákonu spojen, při trestu vězení může naň býti nalezeno. Doba stenčení tohoto budiž při dočasném trestu na svobodě v rozsudku vytčena a nesmí při káznici 10, při vězení 5 let přesahovati (§§ 40—42).

Právním v odpor vzaté zostření trestů na svobodě přijala opět nejnovější osnova protivou k dřívějším a uspořádala je podobně, jako platné právo trestní. Též může zostření na odvolání vrchním zemským soudem býti prominuto (§ 24). Rovněž podržela osnova dnes platné tresty dodatečné (policijní dohled, donucovací pracovna i polepšovna a vypovězení), což rovněž není zcela bez námitek. Platná soustava všeobecných okolností přitěžujících i polehčujících (vyjmouc věk mladistvý) a mimořádného práva zmírňovacího byla osnovou odstraněna. Místo toho vytkla osnova, ponechávajíc volné pole uvážení soudcovskému, velmi široké, pevně nestupňované sazby trestní bez udání míry nejnižší. Současné odsouzení k trestu na svobodě a k trestu peněžitému pro jeden nebo více činů trestních bylo právním v širokém objemu připuštěno. Jinak platí zásada, že je-li tu více činů trestních, má býti jen jeden trest uložen; při tom užití sluší té vazby trestní, která se řídí vzhledem ke způsobu, míře nejvyšší i nejnižší těmi z porušených předpisů, jež v tomto směru jsou nejpřísnější (§ 76 t. zv. zásada absorbční). Osnova zná též propuštění trestanců na odvolání (§ 20), dále t. zv. podmíněné odsouzení (§ 25, odložení trestu) a promlčení pravoplatně uloženého trestu (§ 67), instituce to dnešnímu právu trestního naprosto neznámé.

VI. Základní zásady.

Nejdůležitější zásady platného práva trestního jsou tyto:

1. Základní zásada moderního práva trestního »*nulla poena sine lege*« t. j. jen takový čin může býti trestán, jež zákon trestní výslovně za trestný prohlašuje, vyslovena je v čl. IV. vyhl. pat. k tr. z. Touto zásadou je soudci bráněno per analogiam popisy deliktů tvořiti. Na téže myšlence spočívá i osnova (§ 2).

2. Místní a časové meze. Co se týče místní a časové platnosti předpisů, spočívá tr. z. jednak na sloučení zásady territorialnosti se zásadou personality, jednak na zásadě, že zákony nepůsobí zpět. Dle první zásady trestá stát všechny v tuzemsku spáchané činy trestní bez rozdílu, spáchal-li je tuzemec či cizozemec (§§ 37, 234 tr. z.). Pro činy spáchané v cizině se tuzemec nevydává, nýbrž trestá dle zákona tr., při čemž se trest v cizině snad vytrpěný včítá. Při přečinech a přestupcích netrestá se zde pachatel, byl-li v cizině již trestán (§§ 36, 235 tr. z.). Cizinec, který dopustil se v cizině proti rakouskému státu zločinu velezrády neb falšování mincí, potrestá se zde jako tuzemec, dopustil-li se však v cizině jiných zločinů,

potrestá se v tuzemsku jen tehda po případě dle mírnějšího práva cizího, když se cizí stát zdráhá jej přijmouti (§ 40 tr. z.). Pro přečiny a přestupky, jichž se cizinec v cizině dopustil, nebudiž zpravidla ani trestán ani vydán (§ 234 tr. z.). Trestní rozsudek cizozemského soudu nesmí u nás býti vykonán. Právě dotčené předpisy o cizině týkají se podstatně i poměru k Uhrám.

Osnova přijala tyto zásady, rozšiřuje však zásady dnes jen ohledně zločinů platné i na přestupky (§ 3—7) a dodává, že i při činu trestním v tuzemsku spáchaném má trest v cizině vytrpěný býti včítán.

Zásada, že zákony nepůsobí zpět, neplatí jak dle tr. z. (vyhl. pat. čl. IX.) tak dle osnovy (čl. XIV.) v tom případě, když je nový zákon mírnější.

3. Zásada, že nikdo nemůže se omlouvatí neznalostí tr. zákona, dochází zvláštního výrazu jak v právu platném (§§ 3, 233) tak i v osnově (§ 56).

4. Neméně samozřejmá zásada, že trest narovnáním mezi pachatelem a poškozeným uzavřeným z pravidla zrušen býti nemůže (§ 33 tr. z.), nepřešla do osnovy, spíše spokojuje se osnova s vypočtením výjimek, jež četnější jsou než v právu platném (§ 66).

5. Ohledně momentu viny ke každému deliktu potřebného (zlý úmysl, nedbalost) vytyká tr. zákon zásadu: ke každému zločinu žádá se zlý úmysl, který však nesmí po činu teprve následovati (dolus subsequens) (§ 1 tr. z.). Zlý úmysl je vyloučen okolnostmi, které svobodnou vůli potlačují, neb rozumné rozvážení vylučují: porušení duševní rovnováhy a jinaká pomatení smyslů, úplné opojení, které nebylo přivoděno vzhledem ke zločinu (ve kterémž případě tresce se však co přestupek, § 326 tr. z.), věk do 14 let (zločiny spáchané ve stáří od 11 do 14 roků trestají se co přestupky, § 237 tr. z.), neodolatelné donucení, nutná obrana, omyl týkající se otázek práva občanského, ne však trestního (§ 2 tr. z.). Při přečinech a přestupcích stačí, kde zákon nežadá zvláště zlého úmyslu (na př. při deliktech majetkových) již pouhé jednání předpisům zákonným se příčí (§ 238 tr. z.).

Osnova upravuje tuto látku takto: co zločiny trestají se jen činy úmyslné, co přečiny činy jak dolosní tak kulposní, tyto však jen potud, pokud tak zákon zvláště nařizuje. Co přestupky trestají se činy jak úmyslně tak i z nedbalosti spáchané, pokud trest zákonem stanovený není obmezen dle znění a souvislosti zákona na činy úmyslné (§ 1). Osnova uvádí tyto důvody trest vylučující neb zrušující (§ 55 n.): stav bezvědomí neb nemocného bránění neb porušení duševní činnosti, jenž vylučuje svobodnou vůli pachatele, nebo by pachatel nahlédl trestnost svých činů, dále neodolatelné donucení, nebezpečné vyhrožování pachatelem, nouze (pachatele neb jiných osob), nutnou obranu a nezaviněné vybočení z ní, stáří pod 12 let bezvýminečně, mezi 12 až 18 léty tehda, když pachateli schází potřebný intelekt k poznání trestnosti (v obou těchto případech je však odevzdání do polepšovny až do 20. roku přípustným). Omyl pachatelův ve skutkovém poměru je mu ke prospěchu při posouzení činu; pro delikty kulposní platí to jen potud, pokud byl omyl nedbalostí zaviněn.

6. Pokus činu trestného trestá zákon trestní jako čin dokonáný, pokud dokonání činu bylo zmařeno nemohoucností pachatelovou, naskytnutím

se cizí překážky nebo náhodou. K okolnosti, že zůstalo jen při pokusu, přihlíží se při vyměření trestu co k okolnosti polehčující (§ 47 tr. z.).

Osnova (§ 49 nn.) tresce pokus jen při zločinech a přestupcích a sice mírněji než čin dokonaný; lze dokonce sestoupiti pod zákonné minimum trestu na svobodě. Na místo trestu smrti nastupuje káznice. Dobrovolné ustoupení od dokonání činu a dobrovolné odvrácení výsledku k dokonání nutného zbavuje trestu.

7. Spoluvina, účastenství a návod pokládají se povšechně za čin samý (§ 5), při jednotlivých činech trestních rozeznává však zákon trestní bližší a vzdálenější spoluvinu, pokud se týče účastenství a stupňuje dle toho i tresty. Bezvýsledný návod tresce se co pokus (§ 9), pomahání po dokonaném činu je zvláštním zločinem (podílíctví pokud se týče nadržování ať již opomenutím zabránění neb ukrýváním pachatele neb podporováním útěku zatčeného nebo sběha) (§ 211 nn. tr. z.).

Osnova tresce co účastníky návodce činu trestního vůbec a pomocníka při zločinu neb přečinu a sice oba dle toho zákona, kterého užití sluší ohledně dotyčného činu (§§ 53 a 54). Pomocníkem je v souhlase s platným právem i ten, kdo zabezpečil pachateli napřed pomoc po činu. Kdo však pachateli neb účastníkovi po spáchání zločinu nebo přečinu bez předchozího dorozumění pomoc skýtá, by jej před potrestáním zachránil neb výhody ze spáchaného zločinu zajistil, dopouští se (podobně jako již nyní) zvláštního deliktu (nadržování) (§ 275 nn. tr. z.). Podílíctví tr. zákona odpovídá co samostatný delikt dále přechovátelství (ukrývání) osnova (§§ 279 nn.).

8. Dle tr. zákona zaniká delikt promlčením činu, smrtí pachatelovou, vytrpěním trestu a prominutím trestu (§ 223 tr. z.). Při přečinech a přestupcích též odpuštěním a zmeškáním žaloby při deliktech soukromých (§ 530 tr. z.). Co se týče promlčení, zná platný zákon jen promlčení činu nikoliv i promlčení trestu již uloženého a žádá při promlčení nejen pouhé projití doby, nýbrž i celou řadu dalších podmínek, z nichž zvláště důležitou je náhrada škody (§§ 229, 531 tr. z.). Při zločinech trestem smrti ohrožených přeměňuje promlčení trest tento v trest žaláře. Zemřel-li pachatel, přechází trest peněžitý mu uložený a majetkoprávní újmy vůbec na jeho dědice, nabyli-li rozsudek právní moci ještě před smrtí odsouzeného (§ 527 tr. z. a min. nař. ze dne 3. dubna 1858, č. 52 ř. z.).

Osnova zná promlčení trestu právoplatně vysloveného (které působí dokonce nazpět) a žádá při promlčení jen projití určité doby, všechny ostatní podmínky jsou odstraněny. Zločiny trestem smrti ohrožené nepromlčují se ani dle osnova (§ 87 nn.). Též dle osnova přechází trest peněžitý právoplatně uložený na dědice odsouzeného, avšak dobývati jej lze potud, pokud není tím ohrožena výživa pozůstalého manžela neb dětí.

9. Trestní stíhání přísluší dle dnešního práva při všech zločinech a při větším počtu všech ostatních deliktů státnímu zástupci co veřejnému žalobci (a dle tr. řádu poškozenému neb podpůrnému žalobci); při deliktech soukromých může jen poškozený žalovati, při t. zv. deliktech ke zmocnění (novela ze dne 17. prosince 1862 č. 8 ř. z.) přísluší veřejná obžaloba státnímu zástupci, který však musí si vyžádati zmocnění poškozeného (viz čl. Činy trestné).

Osnova odstranila tento způsob stihání, uvádí však vedle obžaloby veřejné a soukromé t. zv. delikt návrhový t. j. obžalobu veřejnou pro určité činy trestní smí státní zástupce podati jen k návrhu osoby k tomu oprávněné (zpravidla poškozeného), zvláštní postavení procesní však navrhovatel nezaujímá. Na rozdíl od obžaloby soukromé nelze návrh učiněný zpět vzíti (§ 80 nn.).

VII. Reforma práva trestního.

1. V podzimním zasedání poslanecké sněmovny roku 1895 prohlásil ministr spravedlnosti opětovně ve sněmovně, pokud se týče, ve výboru pro trestní zákon, že vláda toho času nepomýšlí na zavedení nového trestního zákona, ježto mají v brzku platnosti nabytí civilní procesní zákony a ježto nelze na soudech žádati současné studium dvou tak důležitých nových zákonů. Důvody tyto blíže zde rozebíratí nelze, a sluší jen podotknouti, že platný trestní zákon, který podstatně kořeny svými do předešlého století zasahuje, bude i v nejbližším století po dobu prozatím nedohlednou ovládati právní poměry trestní. Snahy reformační, které dnes zahrnují práci tří desetiletí a které konečně dospěly po překonání všech parlamentárních obtíží k plenární poradě o dílu jednajícím o zločinech doznaly zmíněným prohlášením vlády málo slavného zakončení. Nelitují arciť všichni tohoto neúspěchu, přihlížejíce k poslední osnově, kterou pokládají za zpátečnickou. S tím lze arciť jen do jisté míry souhlasiti, neboť oproti platnému právu je zmíněná osnova přece jen značným pokrokem. Byl-li by nynější parlament zralým pro předlohu svobodomyšlnější, pak mohl by mnohem snáze zákon již přijatý novelou v tomto duchu opravití, než při přechetných úskalích, které zákonu tak obsáhlému hrozí, z brusů nový zákon trestní stvořit. Nastala-li by však druhá pravděpodobnější alternativa a nově zvolený parlament neměl-li by pochopení pro svobodomyšlné upravení našeho řízení trestního, pak buď v platnosti nadále zůstane nynější trestní zákon aneb nový snad zákon zpátečnictvím předčí osnovu poslední. V každém směru sluší litovati, že zmíněná osnova zákonem se nestala.

2. Posavadní snahy reformační. Jen stručný nástin historie této práce Sisyfovy lze zde podati, avšak postačí to asi, by se seznalo, s jakými obtížemi reforma zápolila a čeho se lze od budoucnosti nadíti. Rozeznáváti lze posud dvě periody této historie. První sahá od počátku snah reformačních (1861) až do r. 1874. V r. 1861 bylo nařízeno Hye-mu vypracovati nový trestní zákon. Podrobil se této úloze a předložil osnovu, o které se komise ministerstva spravedlnosti a výbor pro trestní zákon radila, která však později byla zpět vzata. Vláda předložila v r. 1867 novou osnovu poslanecké sněmovně, o které se opět výbor pro zákon trestní (současně s osnovou trestního řádu) radil. Dne 22. listopadu 1869 podal výbor zprávu sněmovně; ježto však v květnu 1870 byla říšská rada rozpuštěna, nedošlo k poradě o této osnově. V březnu 1872 byla svolána komise složená z profesorů vídeňské university, soudců a justičních úředníků, by radila se o základních rysech nového zákona trestního a ihned se vyslovila o otázce, má-li býti setrváno při základu posavadních osnov aneb má-li věc býti upravena na základech zcela nových. A tu bylo se vysloveno pro poslednější. Dne 7. května 1874 předložil ministr spravedlnosti Glaser svou osnovu sněmovně poslanecké, když byl prve docílil oddělené porady o trestním řádu a přijetí téhož. Glaser-ova osnova je tudíž počátkem nové periody snah reformačních, poněvadž hlavní zásady

Glaser-em v »Allg. Bemerkungen zu dem Entw.« vytčené byly namnoze rozhodnými pro všechny pozdější osnovy, které se ve věci hlavní přímo jeví co spracování osnovy Glaser-ovy. K připravení této osnovy zvolila sněmovna poslanecká výbor, jehož předsedou jmenován byl Dr. Herbst a referentem Dr. Kopp. Současně raděno o uvozovacím zákonu vládou dodatečně předloženém a o osnově zákona, jenž by uvedl předpisy trestního řádu v souhlas s právem trestním. V dubnu 1878 byly porady výboru skončeny a podrobná zpráva sněmovně podána. Sněmovna byla však v květnu 1879 rozpuštěna, dříve než jednati mohla o zprávě výboru. Dne 14. listopadu 1881 předložil ministr spravedlnosti Pražák novou (tedy třetí) osnovu sněmovně poslanecké. Tato předloha je spracováním (nikterak však zlepšením) osnovy Glaser-ovy s náležitým zřetelem k usnesením posledního výboru pro zákon trestní. Osnova tato byla přikázána výboru, který však, když sněmovna poslanecká byla v dubnu 1884 rozpuštěna, se svou prací ještě hotov nebyl. Dne 11. dubna 1889 předložil ministr spravedlnosti hrabě Schönborn osnovu, která rovněž spočívá na práci Glaser-ově. O této (čtvrté) osnově radil se stálý výbor, který práci svoji 2. prosince 1889 dokončil. Zpráva byla sepsána od rady vrch. zem. soudu Neuner-a (díl všeobecný a přestupky),¹ hraběte Pininskiho (zločiny a přečiny) a prof. Zuckera (uvozovací zákon). Když byla dne 23. ledna 1891 sněmovna poslanecká rozpuštěna, nebyla ještě zpráva výboru (5. osnova) ve sněmovně projednána. Poslední vládní osnovu (šestou) předložil ministr spravedlnosti Schönborn v XI. zasedání sněmovny poslanecké (přil. 210 sten. prot.) r. 1891. V úvodních poznámkách, které obsahují Glaser-ovu odůvodňovací zprávu z r. 1874, dále sestavení podstatných změn jeho osnovy, označuje se předloha co spracování osnovy prvé (z r. 1874), avšak poukazuje se na to, že bylo bohatě použito usnesení výborů pro trestní zákon a že byly předsevzaty samostatné změny. Tato předloha byla přikázána stálému výboru pro trestní zákon, který se o ní radil ve 64 schůzích (od října 1892 až do 5. července 1893). Referentem byl ustanoven pro první (všeobecný díl) a zákon uvozovací Dr. Kopp, pro II. díl (zločiny a přečiny) Dr. hrabě Pininski, pro III. díl (přestupky) Dr. Ferjančič. Zpráva výboru (osnova 7.) byla pak předložena sněmovně poslanecké (709 příloh k sten. prot. sněmovny posl. XI. zasedání 1893). R 1895 počaly porady poslanecké sněmovny a byly v nejbližších týdnech ohledně všeobecného dílu a části politických deliktů skončeny. Odročením sněmovny byly přerušeny porady a prohlášením ministra spravedlnosti v úvodu tohoto článku uvedeným pochována byla tato osnova, která již tak dalece pokročila, jako žádná jiná před tím.

3. Poznámky k poslední vládní předloze (vl. př.) a k osnově výboru (osn. v.). Ježto obě tyto osnovy dnes ceny nemají, lze o nich stručněji promluvit, než by bylo jinak třeba. Povšechně nesou i tyto osnovy stopy prací Glaserových (osnova I), avšak v mnohých důležitějších bodech, kde Glaser přiléhá ke vzoru německého říšského zákona trestního, přibližují se osnovy platnému tuzemskému právu, jak bude dole uvedeno. Povšechně lze říci o osn. v., že je dílem dobrým, které namnoze (byť i ne vesměs) opravilo vládní předlohu. Politické delikty (zahrnujíc i ty, které náleží ke hnutí sociálnímu) jsou pojaty sice úzkoprse, avšak přece jeví se všude pokrok. Technika osnovy uspokojuje, mluvě však, jako ve všech novějších zákonech, dá se lecos vytýkat. Rovněž nelze

schváliti, že pojmenování jednotlivých deliktů (nadpisy) k porozumění pro laika tak potřebná docela byla vynechána. Osn. v. sestává jako vl. př. ze 3 dílů (530 §§, vl. př. čítá 537 §§) a z uvozovacího zákona (L. čl., vl. př. LII. čl.). I. díl obsahuje v 7 hlavách (83 §§) všeobecná ustanovení a sice: úvod, tresty, pokus, účastenství; důvody, které trest vylučují, zmírňují neb zrušují; sejítí se více činů trestních a trestní stihání, II. díl obsahuje v 27 hlavách (311 §§) zločiny a přečiny, III. díl v 6 hlavách (135 §§) přestupky. Soustava je povšechně táž jako při posavadních osnovách. Oproti právu platnému dlužno z 2. dílu zvláště vytknouti: se skupení těchto deliktů pod jednu hlavu: trestní činy proti spřízněným státům, proti působnosti a volbě veřejných sborů zastupiteiských; rušení míru; křivá přísaha, nepřisežná falešná (křivá) výpověď a falešné obviňování; zločiny a přečiny vzhledem k osobnímu stavu; nadřívání a ukrývačství; padělání listin, poškození věřitelů a úpadek; nevěra, trestná žistnost a porušení cizích tajemství. Uvozovací zákon obsahuje množství ustanovení jak materielně-právních tak procesuálních. Vytknouti dlužno nařízení o potrestání deliktů v zákoně trestním neobsažených, avšak soudům přikázaných (čl. III.), o následcích odsouzení trestním zákonem neustanovených (čl. VII.—IX.), trestání deliktů spáchaných ve vazbě trestní (čl. X. a XI.), změny zákona tiskového (čl. XIII.), jež však dílem již posavadním zákonodárstvím jsou předstiženy; zpětné působení zákona trestního (čl. XXIV. až XXVIII.); tresty peněžné (čl. XXIX, splácení po částkách se připouští); poměr k trestnímu řádu (čl. XXX.—XXXVIII), hlavně předpisy o odvolání a soukromé obžalobě); změna trestního řádu §§ 356, 363, 405, 406, 430, 442, 453 a 460—462 (čl. XXXIX); předpisy o propuštění na odvolání a podmíněném odsouzení (čl. XL. a XLI); opatření proti mladistvým zločincům bez zavedení trestního řízení (čl. XLVI.) a ustanovení o příslušnosti soudů (čl. XLIX).

4. V následujícím budtež jen nejdůležitější rozdíly osnovy výboru od vládní předlohy stručně naznačeny:

a) Soustava trestů: Tresty stanovené vl. př. (trest smrti, státní vězení, káznice, vězení, vazba a tresty peněžné) byly ponechány, avšak jich vzájemný poměr ve prospěch věci poněkud změněn; státní vězení, které dle vládní předlohy bylo jen výhodou při deliktech politických a souboji, upravila osn. v. podobně jako osnova I. co řádný způsob trestu a sice co custodia honesta (§ 16 o. v.). Opakem je trest káznice; kde zákon dopouští volbu mezi káznicí a státním vězením, budiž nalezeno na káznici, vzešel-li čin ze smýšlení nečestného (§ 15 osn. v.). Trest vězení (jehož nejvyšší míra ve vl. př. byla stanovena podobně jako při vězení státním a dočasné káznici na 20 let) byl snižen na 5 let (§ 14 osn. v.), takže při těžších deliktech třeba naléztí na káznici. Doživotní trest na svobodě (který vládní předloha jen při káznici připouštěla) byl zcela škrtnut (§ 14 osn. v.). Pokud jde o velespornou otázku zostření trestu, souhlasila osn. v. (proti osnově I.) s podržením těchto zostření (§ 13). T. zv. podmíněné odsouzení rozšířila osn. v. (§ 24) na tresty na svobodě až do 3 měsíců (vl. př. 1 měsíc). Propuštění na odvolání, které připouštěla vl. př. teprve po jednorozční trestní vazbě, připouští osn. v. již po půl roce (§ 19). Pokuty peněžné nesmí býti dobývány z pozůstalosti (§ 27), vl. př. (§ 30) chtěla dobývání to připustiti, nabyli-li rozsudek za života odsouzeného právní moci.

b) *Následky odsouzení*: Vl. př. předepsala při trestu smrti a káznice obmezení státoobčanských práv, při 6měsíčním trestu na svobodě ztrátu všech státních úřadů a státních služeb a při trestu vězení za jistých podmínek rovněž obmezení státoobčanských práv. V prvním a třetím bodu to nechala osn. v. nezměněné, na místě obligatorního nastoupení následků odsouzení při 6měsíčním trestu na svobodě zavedla fakultativní, však již při 3měsíčním trestu nastávající (§ 39). Ztrátu šlechtictví odstranila vl. př. v souhlase s osnovami dřívějšími a to právem, osn. v. volí cestu střední tu, že šlechtictví se nepozbývá, avšak nesmí se ho užívat po dobu, po kterou trvá obmezení státoobčanských práv (§ 41).

c) *Důvody trest zvyšující*: Značnou odchýlku od vl. př. obsahuje osn. v., ježto naprosto neuznává nahrazení škody (při krádeži, skrývání, zpronevěření, podvodu, nevěře a poškození věci) co důvod trest zvyšující. Přes závažné důvody pro to doložené je tato radikální změna nynějšího stavu právního na pováženou. Naproti tomu schváliti dlužno vrácení se k osnově první ohledně kompensace nejen vzájemných urážek (§ 225 vl. př.), nýbrž i tělesných poškození (§ 64 osn. v.). Co se týče velmi sporné otázky promlčení, odchyluje osn. v. ve dvou bodech zásadně od př. vl.; vylučuje promlčení výkonu trestu a žádá při promlčení stihání zločinů vedle uplynutí doby též, by zločinec neměl z činu prospěch majetkový (§ 66). Všecky dřívější osnovy spokojily se jen projitím času.

d) *Pokus*: Zde obnovila osn. v. zásadu dřívějšími osnovami vycílenou, vl. př. však opuštěnou, že trest na pokus nesmí nikdy více obnášeti než $\frac{3}{4}$ nejvyššího trestu na čin dokonaný uloženého (§ 48).

e) *Konkurence*: Pro reální a ideální konkurenci a opakování platí zásada absorpční, výminka týká se jen trestů peněžních, které vždy vedle trestu na svobodě uloženy býti mohou, dále trestů vedlejších a následků, jež spojeny jsou s některým deliktem konkurujícím (§ 71 osn. v.). Sčítání obnosů při deliktech majetkových obmezila osn. v. ve smyslu práva platného. Ustanovení vl. př. (§ 77 al. 2), že toto sčítání má místo míti i při konkurenci různorodých deliktů majetkových (na př. podvod a krádež), bylo škrtnuto (§ 71 osn. v.).

f) *Z dílu zvláštního třeba vytknouti*:

aa) *Část všeobecná*: Osn. v. vřadila při stanovení sporné hranice mezi přečiny a přestupky mezi tyto hlavně jen takové, jež jeví se co nešetření policejních předpisů, naproti tomu byla při lehčích přečinech všude připuštěna pokuta peněžní a nebyla udána nejnižší míra trestu vězení. Při zločinech bylo užito na místě neurčitých, avšak často se opakujících slov »bezprávné přivodění poškození« všude výrazu »poškození na těle, svobodě, cti neb majetku«.

bb) *Delikty politické*: Zde ponechala osn. v. soudci volbu mezi státním vězením a vězením, pokud se týče kázníci, aby tak hleděno býti mohlo k pohnutkám pachatele. Pojmy velezrády a zemězrády (§ 84 nn) osn. v. jen poněkud obmezila (porada ve sněmovně poslanecké mnoho zde upravila), za to však i při zemězrádě účinnou lítost v určitých případech co důvod trest vylučující připustila (§ 89). Delikt nucení ke stávce, který vl. př. (§ 147) příliš široce pojala, osn. v. obmezila a přesněji určila (§ 141). Účastenství na tajných spojeních (vl. př. § 150) bylo právem z řady deliktů škrtnuto. Konečně byla povinnost oznamovati delikty politické obmezena na nejdůležitější případy velezrády (§ 145).

cc) Z řady deliktů proti náboženství byla »snaha veřejně víru snížit« škrtnuta (§ 183 osn. v.) a trest káznice uložený na rouhání se Bohu odstraněn.

dd) Při urážkách byla podmínka vl. př. pro připuštění důkazu pravdy vytčena, že pachatel zamýšlel podporovati právní zájem soukromý nebo blaho obecné, zrušena a důkaz pravdy zásadně všude připuštěn, vyjmouc veřejné urážky, jež se týkají života soukromého a rodinného (§ 205 osn. v.).

ee) Vražda a zabití: Vl. př. vytkla co rozdíl těchto dvou pojmů deliktů »prudké hnutí myslí, ve kterém pachatel k dílu se odhodlal a je provedl« (§ 226 nn.), a tudíž pojala do pojmu vraždy moment záporný. Osn. v. (§ 216 nn.) klade na místě onoho momentu »rozvahu«, pojímá tudíž zápor do pojmu zabití, čemuž věcně i formálně sluší dáti přednost. Rovněž sluší schváliti, že připustila osn. v. (§ 227) pokutu peněžnou do 5000 zl. při jmenovaných deliktech. Novým jest též trestání úspěšného návodu nebo pomahání ku sebevraždě (§ 228), ustanovení, za které se výbor velmi vřele přimlouval.

ff) Zmínky zasluhuje řada deliktů, jež týkají se obchodních styků. Zde zaujala osn. v., jež jinak vl. př. namnoze mírní a zeslabuje, stanovisko opácné. Tak vytýká § 309 přečin svádění ke zhoubné hře na burse a přiléhá k doslovu nynějšího pojmu lichvy, kdežto vl. př. delikt tento vůbec nezná. Totéž platí o prodeji zboží s falešným udáním podstaty, kterýžto delikt je ve vl. př. jen přestupkem (§ 527), v osn. v. však přečinem a jen byl-li spáchán kulposně, přestupkem (§§ 317 a 519). Nové přestupky, jež přijala osn. v. (§ 520); jsou: vychvalování zboží nepravými, klam vzbuditi majícími udaji ohledně podstatných vlastností, zlehčení zboží, děje-li se takovým způsobem, svádění ke hře na burse nepravdivými na klamání vypočtenými udáními a vychvalování léků neb lékařských výkonů etc. podobnými udaji.

g) V uv. zákoně (vl. př.) jsou ustanovení některá, jež vznikla ze snahy soudům ulehčiti. Z toho přijala osn. v. (čl. XXXIX.) rozšíření soudních trestních rozkazů (řízení mandátní) a — zcela neprávem — zrušení porotního soudu pro soukromé urážky tiskem spáchané (čl. XLIX. A), naproti tomu škrtnula zcela právem policejní trestní opatření.

Z pohoršlivých ustanovení císař. nař. ze dne 20. dubna 1854 č. 96 ř. z. byly aspoň přes odpor vlády zrušeny předpisy § 11 (policejní trestání každého demonstrativního jednání proti vládě) (čl. XVIII.).

Právo trestní policejní.

I. Pojem a význam.

Materielní trestní právo policejní jest souhrn všech zákonných a úředních předpisů a zákazů, jichž porušení stihá se od úřadů zeměpanských nebo samosprávných, jimž přísluší moc policejní.

Policejní přestupky jsou pak ona trestná jednání, jichž stihání nepřísluší ani soudům ani úřadům důchodkovým. Kodifikace rak. trestního práva policejního posud provedena nebyla; § 48 zák. ze dne 22. října 1875, č. 36 ř. z. z r. 1876 týkající se zřízení správního dvoru soudního ustanovuje, že příslušnost správního dvoru soudního ve trestních věcech policejních bude upravena spolu se zákonodárstvím trestního práva poli